

TEORİK ETİK KURAM, ERDEM, PRENSİP

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MERVE GÖRKEM ZEREN AKBULUT

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TSB 601 BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE ETİK

Ahlak ve Etik Kavramları

- Bu kavramlar bazen birbirinin yerine de kullanılabilmekte, bir kavram karmaşası yaşanabilmektedir:
  - ✓ Ahlak; bireysel ve toplumsal kurallar bütününe uygun kod ve davranışların, gelişimsel bir süreçten geçerek, pratik hayattaki yansımalarıdır.
  - ✓ Ahlaki gelişme adı verilen süreç, bir değer sistemi yaratma sürecidir; değer sistemi, kişiler arası ilişkilerde davranışlara dair geçerli kılınan, benimsenen değer yargılarıdır. Edinilen ve geliştirilen bu değer yargıları ahlaki belirler.
- Kuçuradi, Ioanna. (1988). *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Ahlak ve Etik Kavramları

- Bu kavramlar bazen birbirinin yerine de kullanılabilmekte, bir kavram karmaşası yaşanabilmektedir:
  - ✓ Etik; ahlakla ilişkili bilgi üreten bir alandır; ahlakın hem bilgi, hem de düşünsel yanını oluşturmaktadır.
  - ✓ Batı dillerinde, ahlakın pratik yönü için morality kelimesi, teorik ve felsefi yönü için ise ethics kelimesi kullanılmaktadır.
- Kuçuradi, Ioanna. (1988). *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Batı Ahlak Felsefesi Kuramları

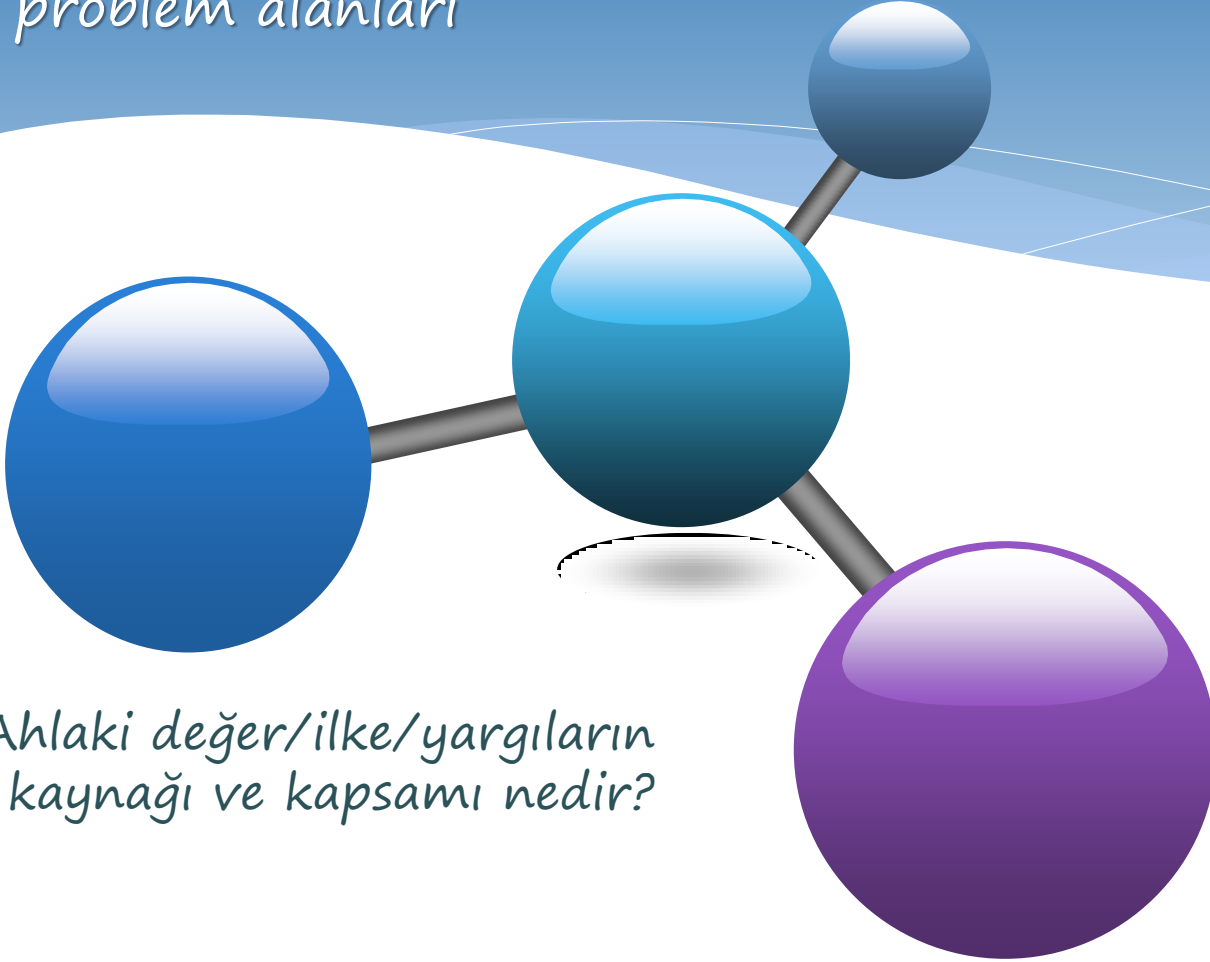
- *Batı ahlakının tarihsel temelleri, dini ve felsefi olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır:*
  - ✓ *Tevrat (On Emir) ve İncillerdeki ahlaki emir ve öğütler*
  - ✓ *Yunan (4 temel erdem; bilgelik, yiğitlik, ölçülülük, adalet) ve Roma ahlak felsefeleri*
- *Morton, Adam. (2006). Pratikte Felsefe: Temel Sorulara Giriş. İstanbul: Kesit Yayınları.*

Batı Ahlak Felsefesindeki Temel Ahlak Alanları

- Etik alanında yapılan sınıflandırmalar, kronolojik, işlevsellik ve ele alınan problem ölçütlerine göre farklılık gösterebilmektedir.
  - ✓ Etik; işlevi açısından, metaetik/eleştirel etik, normatif etik ve uygulamalı etik biçiminde sınıflandırılmaktadır.
  - ✓ Tarihsel süreç açısından, klasik, modern ve post modern etik; ele alınan temel problem açısından ise teolojik/faydacı/sonuç odaklı, deontolojik/görev etiği ve aksiyolojik etik/erdem etiği sınıflandırmaları yapılmaktadır.
- Pieper, Annemarie. (1999). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Metaetik ve ilgilendiği
problem alanları

1. Ahlaki değer/ilke/yargılar ne
anlama gelmektedir?

2. Ahlaki değer/ilke/yargıların
kaynağı ve kapsamı nedir?

3. Niçin ahlaklı olmamız gerekir?

Normatif etik

Bireysel, toplumsal ve küresel düzeyde insanlara ahlaki normlar konusunda rehberlik yapılması, odağa alınan en önemli etik uğraştır.

Doğru ve yanlış davranışlarımızı düzenleyen ahlaki normlar/standartlar nelerdir?

Nasıl huylar/karakterler edinmeliyiz?

Hangi ahlaki ödevleri yapmalı ve hangi ahlaki davranış sonuçlarını gerçekleştirmeliyiz?

Normatif etik ve ilgilendiği problem alanları

Uygulamalı etik

Normatif etik kuramların normları/ilkeleri, gündelik yaşamla ilgili tartışılmalı ahlak konularına uygulanarak, bu kuramların çözüm önerileri irdelenir.

Biyoetik ve tıbbi etik konuları

(Dondurulmuş embriyoların statüsü, kürtaj, hasta hakları ve doktorun sorumlulukları, insanlar üzerindeki tıbbi deneyler, ötenazi, vb.)

İş etiği ve çevre etiği konuları

(Aldatıcı reklamlar, çalışanların hakları, vb.; doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, hayvan hakları, vb.)

Cinsel etik, toplumsal etik konuları
(Tek eşlilik, evlilik dışı ilişkiler, vb.)

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- Pek çok İslâmi ilim dalının olduğu gibi, İslâm ahlakının ve etiğinin temelini, Kur'an ve Hadislerdeki ahlaki ilkeler oluşturmakta; İslâm ahlakında bütüncül, rasyonel ve tutarlı bir sistem/kuram geliştirilmesi, İslâm alim ve filozoflarının çalışma alanları kapsamındadır. Bu çerçevede; İslâm ahlakı ile ilgili düşünceler üç gruba ayrılmaktadır:

✓ İslâm Ahlakında Metaetik (Kelami/Felsefi Ahlak)

✓ İslâm Ahlakında Normatif Etik (Geleneksel Dini, Felsefi, Tasavvufi Ahlaklar)

✓ İslâm'da Uygulamalı Ahlak (Geleneksel Ameli/Uygulamalı Ahlak ve Fikhi Ahlak)

- Fahri, Macid. (2003). *İslam Ahlak Teorileri*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

✓ *Kelâmi ahlak, nihai olarak Kur'an ve Hadislere dayanmakla birlikte, ağırlıklı olarak akli yöntem ve kategorilere yer vermektedir. Buna göre; sağduyu ve akli selime dayalı düşünce, gerek din, ahlak, eğitim, hukuk konuları, gerekse Kur'an'ın daha genel kapsamlı ve anlamı açık seçik muhkem ayetleri düşünüldüğünde, Allah'ın külli iradesi ile birlikte, insanın cüzi iradesinin ve özgürlüğünün varlığı kabul edilmelidir.*

✓ *Geleneksel dini ahlak teorilerinin temel unsurları Kur'an ve Hadisler, kelami kavramlar, felsefi kategoriler ve bazı durumlarda tasavvuftur.*

- *Fahri, Macid. (2003). İslam Ahlak Teorileri. İstanbul: Litera Yayıncılık.*

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- ✓ İslam felsefi ahlak teorileri; farklı Yunan felsefe okullarının etkisini taşıyan klasik dönem felsefi ahlakı ve modern dönem/Kant sonrası felsefi ahlak olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- ✓ Tasavvufi ahlak, ahlakın pratik yönü ile birlikte manevi yönünü de önemseyen bir ahlak anlayışıdır; nefis mertebelerine dayalı nefis tezkiyesi/arınması ve terbiyesine özel önem atfedilir.
- Fahri, Macid. (2003). *İslam Ahlak Teorileri*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- ✓ *İslâm'daki uygulamalı ahlak ile Batıdaki uygulamalı etik (applied ethics) arasında ele alınan konular ve izlenen yaklaşımlar açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır:*
  - ✓ *Batıdaki uygulamalı etiğin; biyoetik, tıbbi etik, iş etiği, sosyal etik ve çevre etiği gibi bölümleri var iken, İslam'daki uygulamalı ahlak; ferdi ahlak, aile ahlakı, devlet ahlakı, dini ahlak ve sosyal ahlak bölümlerini içermektedir.*
  - ✓ *İslam'daki uygulamalı ahlak; bireysel ve toplumsal yaşam alanındaki uygulamaya dönük tavsiyeler niteliğindedir; bu tavsiyeler fıkıhçılar tarafından hükme bağlanmaya gayret edilir. Batı'daki uygulamalı etik ise, modern hayat ve teknolojinin getirdiği ikilemli ahlaki sorunlarla ilgili tezlerin ortaya atılması ve tartışmaların sürdürülmesi şeklinde bir yaklaşıma sahiptir.*
    - *Fahri, Macid. (2003). İslam Ahlak Teorileri. İstanbul: Litera Yayıncılık.*

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MERVE GÖRKEM ZEREN-AKBULUT
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ